Suomen eläinoikeusjuristit ry
info@elaintenvuoro.fi
www.elaintenvuoro.fi

Maa- ja metsätalousministeriölle

16.9.2024

Viite: Dnro E 41/2024 vp

Asia: Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus minkin lisäämisestä EU:n vieraslajiluetteloon ja siihen liittyvän poikkeusluvan hakeminen

Suomen eläinoikeusjuristit ry kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

EU:n komissio valmistelee täytäntöönpanoasetusta EU:n vieraslajiasetuksen nojalla annetun vieraslajiluettelon täydentämiseksi vuonna 2024. Minkkiä ehdotetaan tässä yhteydessä todennäköisesti lisättäväksi luetteloon. Tämä merkitsisi minkkien turkistuotannon kieltämistä, mikäli jäsenvaltio ei ole hakenut ja saanut komissiolta poikkeuslupaa minkin kasvatukseen. Asiaan liittyvän maa- ja metsätalousministeriön perustelumuistion mukaan Suomi kannattaa minkin lisäämistä EU:n vieraslajiasetuksen vieraslajiluetteloon, mutta tulee kuitenkin hakemaan poikkeuslupaa minkin kasvatuksen jatkamiseksi.

Suomen eläinoikeusjuristit ry kannattaa minkin lisäämistä Euroopan unionin vieraslajiluetteloon. Yhdistys ei kuitenkaan kannata Suomea hakemaa poikkeuslupaa minkin kasvatukseen, kuten alla on tarkemmin perusteltu.

Eläinten hyvinvoinnin huomioiminen asian valmistelussa

Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että poikkeuslupaa käsittelevä asia on valmisteltu puutteellisesti, sillä siinä ei ole lainkaan huomioitu poikkeusluvan vaikutuksia eläimille, vaikka asialla on merkittäviä kielteisiä vaikutuksia eläinten hyvinvointiin. Asian valmistelussa on kiinnitetty huomiota vain taloudellisiin vaikutuksiin.

Suomen eläinoikeusjuristit ry painottaa, kuten on yleisesti tiedossa, minkkien tarhaaminen häkeissä aiheuttaa äärimmäistä kärsimystä eläimille. Asia valmistelussa tulisi huomioida eläinten hyvinvointia koskeva lainsäädäntö sekä poikkeusluvan vaikutukset lainsäädännön toteutumiseen. Eläinten hyvinvointi- ja suojelunäkökulmia tulisi punnita suhteessa asian mahdollisiin taloudellisiin näkökulmiin. Eläinten hyvinvoinnin näkökulmasta on tärkeää, että Suomi ei hae poikkeuslupaa minkin tarhauksen jatkamiseksi.

Eläinten suojelu on yksi Euroopan unionin perusarvoista. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 13 artiklan mukaan laatiessaan ja pannessaan täytäntöön unionin maatalous-, kalastus- ja liikennepolitiikkaa, sisämarkkinoita sekä politiikkaa tutkimuksen, teknologisen kehittämisen ja avaruuden aloilla unioni ja

jäsenvaltiot ottavat eläinten, jotka ovat tuntevia olentoja, hyvinvoinnin vaatimukset täysimääräisesti huomioon. **Tämä säännöksen nojalla Suomen tulisi ottaa huomioon minkkien tuntevuus, hyvinvointi ja mahdollisuudet lajityypilliseen käyttäytymiseen muodostaessaan kantaa poikkeusluvan hakemiseen**. Eläinten hyvinvointi tulisi siis ottaa EU-oikeuden mukaisesti täysimääräisesti huomioon, mutta asian valmistelussa on tehty juuri päinvastoin: eläinten hyvinvointinäkökulmat on sivuutettu. Suomi ei ole poikkeuslupahakemuksen valmistelussa ottanut huomioon eläimille aiheutuvia vaikutuksia kun EU-lainsäädäntö edellyttää, vaikka turkistarhaus aiheuttaa eläimille äärimmäistä kärsimystä.

Myös kansallinen eläinsuojelulainsäädäntö edellyttää eläinten edun huomioimista. Eläinten hyvinvointilain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on edistää eläinten hyvinvointia ja suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla niiden hyvinvoinnille aiheutuvalta haitalta sekä lisätä eläinten kunnioitusta ja hyvää kohtelua. Lisäksi lain 6 §:n mukaan eläimiä on kohdeltava hyvin eikä niille saa aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä. Suomen ehdotus hakea poikkeuslupaa minkin tarhaamiseen on vastoin kaikkia eläinsuojelulainsäädännössä säädettyjä tavoitteita.

Lisäksi eläinten hyvinvointilain esitöissä (HE:ssä 186/2022) todetaan, että eläinten kunnioitus toteutuu toimilla, jotka edistävät eläinten hyvinvointia (s. 81). Lisäksi siinä todetaan, että hyvinvoiva eläin voi toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistään (s. 81). Nykytutkimus minkkien kasvattamisesta ei tue tätä käsitystä, eikä poikkeusluvan hakeminen minkin kasvattamiselle siten ole omiaan kehittämään yhteiskuntaa eläimiä kunnioittavampaan suuntaan. Muun muassa siksi viranomaisen tulisi pidättäytyä tämänkaltaisesta toiminnasta.

Oikeudellisten näkökulmien lisäksi on huomioitava tutkimustieto eläinten hyvinvoinnista sekä asiantuntijakannanotot. Tässä olisi otettava huomioon luonnontieteilijöiden ohella Suomen Eläinlääkäriliiton kanta, jonka mukaan häkkikasvatukseen perustuva turkistarhaus ei mahdollista turkiseläinten lajityypillistä käyttäytymistä, aiheuttaa eläimille vakavia hyvinvointiongelmia, kärsimystä, sairauksia ja stressiä, ja tulisi siksi kieltää.[1]

Eläimen asema ihmisten perusoikeuksien rinnalla on epäselvä ja aiheuttaa perustelumuistiosta ilmeneviä eläimelle epäedullisia punnintatilanteita. Asian valmistelun taustalla vaikuttava oikeudellinen epätasapaino kiteytyy nykyiseen oikeusjärjestelmän rakenteeseen. Eläinten suojelu on toteutettu tavallisen lain tasolla, siinä missä taloudellisia arvoja suojellaan perustuslaissa. Siten eläinten hyvinvoinnin ja taloudellisten arvojen ollessa vastakkain, eläinten hyvinvointia ei punnita riittävästi/lainkaan suhteessa taloudellisiin näkökulmiin, kuten on myös selvä tämän asian valmistelussa, vaan eläinten hyvinvointi- ja suojelunäkökulmat ohitetaan täysin.

Tästä syystä eläimen asemaa Suomen oikeusjärjestelmässä tulisi parantaa tuomalla eläinten oikeuksia koskevat säännökset perustuslain tasolle. Tällöin eläinten hyvinvoinnilla olisi enemmän painoarvoa oikeudellisessa punninnassa, kun vastakkain ovat taloudelliset näkökohdat ja eläinten suojelu.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ympäristönäkökulmat

Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että perustelumuistio sisältää epäjohdonmukaisuuksia ympäristönäkökulmiin liittyen, mikä korostaa asian valmistelun puutteellisuutta.

Perustelumuistion mukaan minkki on “kiistattomasti haitallinen vieraslaji ja uhka luonnon monimuotoisuudelle”. Poikkeusluvan hakeminen minkin kasvatukseen Euroopan unionin komissiolta merkitsisi perustelumuistiossa mainituilta uhilta suojautumisen vesittymistä. Luontoon päästessään minkit ja muut turkiseläimet aiheuttavat uhan luonnon monimuotoisuudelle saalistuksellaan, ravinnosta ja pesimisalueista kilpailullaan sekä tauteja levittämällä.[2] Näin ollen poikkeusluvan hakeminen on vastoin

[1] https://sell.fi/suomen-elainlaakariliiton-kanta-turkkien-vuoksi-kasvatettavien-elainten-pidosta/
[2] Turkistarhauksen ympäristönsuojeluohje, Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2018. Ympäristöministeriö 2018, s. 14.

perustelumuistiossa mainittua Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja torjua luontokatoa.[3] Perustelumuistossa viitatun Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomen tulee luonnon monimuotoisuuden turvaamisen lisäksi kasvattaa ilmastokädenjälkeään ja edetä hiilineutraaliuteen vaikuttavin ja kestävin keinoin.[4] Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, ettei poikkeusluvan hakeminen minkkien kasvatukseen tähtää hiilineutraaliustavoitteeseen taikka pyri siihen vaikuttavasti ja kestävästi.

Lisäksi Suomen eläinoikeusjuristit ry kiinnittää huomiota siihen, että kuluttaja-asiamies on jo vuonna 1993 linjannut, ettei turkiksia voi tuoteryhmänä kutsua ympäristöystävälliseksi.[5]

Poikkeusluvan hakeminen elinkeinovapauden suojaamiseksi

Minkin tarhaus on perustelumuistion mukaan edelleen merkittävä, laillinen ja aktiivinen elinkeino Suomessa. Mikäli Suomelle ei myönnettäisi poikkeuslupaa minkin kasvatuksen mahdollistamiseksi, tarkoittaisi se perustelumuistion mukaan perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoittamista. Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että perustelu on käytännössä monin paikoin ontuva ja epäjohdonmukainen suhteessa olemassa olevaan sääntelyyn ja käytännön todellisuuteen.

Ensinnäkin on huomioitava, että toisin kuin perustelumuistiossa annetaan ymmärtää, turkistarhaus on hiipuva elinkeino. Turkistarhauksen vientitulot muodostavat vain pienen osan Suomen tavaravientituloista.[6] Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liiton tilastojen mukaan sekä kokonaistyöllistävyys että minkkien kasvatusmäärät ovat romahtaneet 50 prosenttia 5 vuodessa. Lisäksi elinkeino aiheuttaa ympäristö- ja kansanterveysongelmia sekä tarpeetonta kärsimystä eläimille.

Toiseksi on huomioitava että elinkeinovapautta on aikaisemminkin rajoitettu tiettyjen eläinlajien tarhauksen ja turkisten kaupan osalta sekä kansallisesti että EU:n tasolla. Eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) liitteessä 1 luetellaan nisäkäs- ja lintulajit, joita saa pitää tuotantoeläimenä. Tämän listauksen ulkopuolelle jää lajeja, joiden pitämistä tuotantoeläimenä ei katsota olevan hyväksyttyä. Näiden kyseisten lajien, kuten kissan ja koiran, kohdalla ei kuitenkaan ole perusteltua puhua elinkeinovapauden rajoittamisesta.

Euroopan unionin sääntely on aikaisemminkin vaikuttanut elinkeinovapautta rajoittavasti eläintuotantoon liittyen esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1523/2007 kiellosta saattaa markkinoille sekä tuoda yhteisöön ja viedä yhteisöstä kissan ja koiran turkista ja tällaista turkista sisältäviä tuotteita. Kyseisen asetuksen 3 artiklan mukaan kissan ja koiran turkiksen sekä sitä sisältävien tuotteiden markkinoille saattaminen sekä niiden tuonti yhteisöön tai vienti yhteisöstä on kiellettyä. Tämän pohjalta Suomessa säädettiin vuonna 2008 rikoslain 17 lukuun 15 a § koirien ja kissojen turkisten markkinoillesaattamisrikkomuksesta. Tätä ennen kissan tai koiran turkiksen tai niitä sisältävien tuotteiden markkinoille saattaminen tai yhteisöön tuonti tai sieltä vienti ei ollut Suomessa kiellettyä eikä rangaistavaa. Säännöksen valmistelun aikaan jotkin jäsenvaltiot olivat jo kieltäneet kissan ja koiran turkiksen tuotannon kokonaan ja toiset jäsenvaltiot taas olivat asettaneet rajoituksia tällaisen turkiksen tai tällaista turkista sisältävien tuotteiden tuotannolle tai tuonnille.[7] Vastaava asiantila on Suomessa turkiseläiminä käytettävien

[3] Kts myös. uomessa tuotetun minkin- ja ketunnahan elinkaariarviointi - MTT:n Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry:lle ja Turkistuottajat Oyj:lle tekemä tilaustutkimus - Raportti Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry:lle ja Turkistuottajat Oyj:lle. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus 2011, s. 28 ja 24: Turkistuotteen sijaan käytettävien vaihtoehtoisten tuotteiden hiilijalanjälki on turkistuotteita pienempi; pienimmillään vain noin viidesosa erityisesti minkkiturkin hiilijalanjäljestä. Tämän lisäksi happamoitavien päästöjen osuus on turkiseläinten lannan käsittelyn suurista ammoniakkipäätöistä johtuen selvästi suurempi kuin vaihtoehtotuotteiden.
[4] Vahva ja välittävä Suomi, Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Valtioneuvosto 2023, s.146.
[5] Kuluttaja-asiamiehen ratkaisu, Dnro 92/40/1514.
[6] Selvitys turkistarhauksen nykytilasta ja tulevaisuuden vaihtoehdoista. Eija Vinnari Tampereen yliopisto 2022.
[7] HE 196/2008 vp, s. 2/I.

eläinten kohdalla, sillä turkistarhaus on jo kielletty kokonaan tai osittain 17 Euroopan unionin jäsenvaltiossa (joulukuu 2023).[8]

Suomi on siten aikaisemmin rajoittanut tiettyjen eläinten tarhaamista ilman, että rajoituksen olisi katsottu rikkovan perusoikeuksia. Näin ollen on epäjohdonmukaista lainsäätämistä, että vain tiettyjen lajien tarhaamisen rajoittaminen rikkoisi elinkeinovapautta ja olisi siitä syystä mahdotonta.

Kolmanneksi on huomioitava perusoikeuksien ja EU-oikeuden välinen suhde. Perusoikeuksien ja EU-oikeuden välistä punnintaa tehdessä on syytä ottaa huomioon EU-oikeuden etusijaperiaate.[9] Euroopan unionin tuomioistuin on lisäksi ratkaisukäytännössään todennut, että vaikka perusoikeuksien suojaamisessa tukeudutaan jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen, se on toteutettava yhteisön rakenteen ja tavoitteiden mukaisesti.[10] Ei siis voida hyväksyä sitä, että kansallisen oikeuden säännöt, edes perustuslailliset säännöt, loukkaisivat unionin oikeuden yhtenäisyyttä ja tehokkuutta.[11] Näin ollen vaikka Euroopan perusoikeuskirjan perusoikeuksien tulkinnassa on pyrittävä korkean suojan tasoon, suojan on kuitenkin oltava unionin oikeuden mukainen.

Kansalaisten tahtotila

Asian valmistelussa ei ole huomioitu yleistä tahtotilaa turkistarhauksen lopettamiseksi.

Suomen eläinoikeusjuristit haluavat tämän perustelun kohdalla kiinnittää huomiota siihen, että turkistarhauksen asiantilan muuttamiseen on Suomessa ja muualla Euroopassa voimakas tahtotila Fur free Europe (Eurooppa ilman turkiksia) eurooppalainen kansalaisaloite keräsi yli 1,5 miljoonaa vahvistettua allekirjoitusta ja aloite saavutti vähimmäisallekirjoitusmäärän 18 jäsenvaltiossa.[12] Suomessa vaadittu vähimmäismäärä allekirjoituksia turkistarhauksen kieltämisestä saavutettiin jäsenvaltioista ensimmäisenä.[13]

Yhteenveto

Suomen eläinoikeusjuristit ry ei kannata Suomen ehdotusta hakea poikkeuslupaa minkin tarhaamiselle.

Asia on valmisteltu puutteellisesti. Lisäksi Suomen esittämät perustelut ovat ontuvia niin oikeudellisesti kuin myös lainsäätäjän ja viranomaisen omien kannanottojen ja ilmaistujen tavoitteiden valossa.

---

[8] Kysymyksiä ja vastauksia: Eurooppalainen kansalaisaloite “Fur free Europe” (Eurooppa ilman turkiksia), Euroopan komissio, 7.12.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/QANDA_23_6254

[9] Flaminio Costa v. ENEL. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 15.7.1964. Asia 6/64. Mitään kansallisia säännöksiä ei voida asettaa tuomioistuimessa etusijalle perustamissopimukseen perustuvaan oikeuteen nähden, joka on itsenäinen oikeuslähde ja jolla on erityiset alkuperäiset ominaispiirteensä, koska muuten perustamissopimuksen nojalla annettu lainsäädäntö menettää yhteisöluonteensa ja itse yhteisön oikeudellinen perusta saatetaan kyseenalaiseksi.

[10] Internationale Handelsgesellschaft mbH v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.12.1970. Asia 11/70. Kohta 4.

[11] Winner Wetten GmbH v. Bürgermeisterin der Stadt Bergheim. Unionin tuomioistuimen tuomio 8.9.2010. Asia C-409/06. Kohta 61.

[12] https://food.ec.europa.eu/animals/animal-welfare/eci/eci-fur-free-europe_en?prefLang=fi

[13] https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_5+2024.aspx

Suomen eläinoikeusjuristit ry
info@elaintenvuoro.fi
www.elaintenvuoro.fi

***

Suomen eläinoikeusjuristit ry

16.9.2024

Birgitta Wahlberg, hallituksen puheenjohtaja

Venla Mathlein, hallituksen 2. varapuheenjohtaja

Helmi Flinkkilä, hallituksen varajäsen